

# Մանգրամի Էֆեար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1866 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 30 ՃԻԻՄՍ

ՆԻՄԵՐՈ 239

Մանգրամի Էֆեար հասցեատու 6 եանի սենեակ 300 Կրկնի վերինով, սենեակի գրքակցի, բոլոր փորձաքաղաքի Բիստե օլարագ, 200 զ" օլուդ, ալթը օլուդը 100 զ" օլա- րագ, վե նիւսիւնի տախի 50 ար փորձայա սաթըլաճագ տըր :

Իլանսթըն պէհըր սաթըրը ինն, պի- րինճի տէֆատա 3, իրինճի տէֆատա 2, վե իւչիւնճիւ վե սայիր տէֆալարտա 1 էր զուրուշ ալընաճագ տըր :

Մէթուդ վե սայիր, Պէյ-օղլունտա տօղրու-եռ տա 467 Նիւսթըրու Էանեմե ԼԵՎԱՆԹ ՀԵՐԱԼՏ Թաղա- նէսինտե, Կարապետ Յ. Փանտեանէ կեանտերիլեճեք տիր :

## ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՑՅԻ

Կ Ի Ր Ի Տ

Լեվանթ Հէրալտա շինտիյէ գատար կիրիտ հագգընտա եագըլան վագալարըն էքսէրիսի, պաշգա դագէթալարտա եա- գըլանլարա տապան տապանա գըտտ պու- լունմուշ օլտուգտան պաշգա, էլ լի լի- րա ճէրիմէ վերմէքլեք իլամը թասթը- նա տիւշմիւշ իքէն տախի, աւա խտա- աքնտան շաշմամըշ օլտուգու, մէգըլըր դագէթաեք օգուեանլարա լանա մալիւմ տուր :

Շինտիյէ գատար եագորգլարընն եան- լըշ օլապիլմէսինէ պիւլիւք սեպէպլըր պուլունտուլունտան, պիւլճէ պիւլ Գու- լիէնին օլ խուսուստա տէրճ իթտիլէրի- նի տահա գիեատե սըհհէթէ մագրուն կէօրմէքտե, վե պիւսանէ ալեյհ հէման քեաֆէսինտե պիւտիլմէքտե խորք հալ պու քի տիւնքի Լեվանթտա օգու- նան շու աթիտէքի պիր մէքթուպ մաե- լի, մէգըլըր դագէթանըն սեօյէտիլինէ կէօրէ, դեկտ. 31 թարիլիլ օլտուգու- հալտե, կիրիտտէ պուլունան վե Տէվէ- թի ալիյէ հագգընտա հիւսնի թէվէճ- ճիւհիւ տէրքեար օլան պիր գօնսօլոս գա- լէմինտէն չըզմըշ օլտուգուեան, պիւթ- թապի պիւլգե տէրեայի շիւքհէեե իլգա իլիւմիշ տիր. Փագաթ, պու ճիւմէ իլէ տախի, պիր եանլըշ լըգ պուլունմաքնա արգուքէշ պուլունտուլ գուլմուլա պէրա- պէր, պէեանընը ճայիլ կէօրիւրիւգ :

Տէվէպիլիլիլ քի, սուրէթի գահի- լէյէ նէպալէն, կիրիտ ճէպիւնսի քեամի- լէն տախիլի տայիլէյի իթաաթ օլմուշ տուր. լաքին աթէշի իթիլիլալ հալեա Սմայտա, Սամարիտա, Բիւմէլիտե, վե սայիր միւհքէմ վե գուլվէթիլ մէվ- գըլէրտէ մէվճուտ պուլունմագտա տըր. Էթթիթթիթա մէճիսի իլք պահարըն կէլ- մէսինէ պէքլէմէքտե տիր, վե պուլունտան

տախի իւմիտիլիլ շու տուր քի, մէգըլըր մէվսիմոտ թիւրքիանըն սայիր մահէլէ- լինտե տախի սայիր ուլլունտուլունգլար գուհուրիլիլ, Պապը-ալի, կիրիտտէ թէ- ճէմիւ իթտիլիլիլ օլան սաաքիլի կէրի չաղըրադ օրալարա սէվգ իլիւյէճէք, վե շու միւնստէպէթի կիրիտիլիլտէ եե- նիտէն իսեանէ գալըշաճագլար տըր. Պու ճիւմէ իլէ տախի շու սահիհ տիր քի, գօրպալար պօլ պօլ էթ պուլմագտա օլտուգտան պաշգա, Բանէլէնիսն նամ վաքօր տախի, պիր տիւլգիլէ ուն, կիլէ- ճէք էլպիսէ վե սայիրէ թաշմագտա տըր. Պէնիմ էֆքեարըմա նէգալէն, էկէլչի 1866 սենեպի փետրուար ֆէրմանը ալի- սի քէմայի գիւմէթ իւգըն իճրա գըլընըպ, վե տիւլգիլէ էճնէպիլիլ, վե եալտոտ հիչ տէյիլ իսէ իլիւրիլտէն պիր գաշարը էմ- նիլէթ իթտաքնա հիւմէթ իթմիշ օլա իտիլէր, կիրիտիլիլիլ մէֆուլն օլաճագ- լարը շիւքհէսիլ իտի. Չաթէն էլպէթ- թէ իլիթմիլիլիլ տիր քի, զաթը հաշ- մէթմէապլարընա մախտու օլան Ասիւ- լանս նամ վաքօր, սահիհէն էօլիւմտէն 340 նէֆէր գաթընլարտան, իթիլիլա- լարտան վե չօճուգլարտան իպարէթ պու- լունան պիլալիլիլտէն իսէլա իթմէքլիլէ մուվաֆֆադ օլապիլիլ տիր. Թիւրքիլ, վե ալիլիլտուս պաշը պօղուգլար թա- րաֆընտան չօգ պարպալըգլար իրթի- քեապ օլունմուշ տուր. Հէման Հաթըղ Ալաւս պիր ան էվվէլ շու կիւլգէլ վե պի- շարէ կիրիտին խարապընը մուճիպ օլ- մագտա օլան աթէշի իլիթիլալըն իթֆա- սընը կէօրմէքլիլէ պիլգե միւլէստէր իլի- սին. »

Հէլէ պու մէքթուպտա, էթթիթթիթա եանի գօրպալարըն սէրֆիլալարը մէճ- լիսինին իլք պահար հագգընտա գահիպ օլտուգլարը իսեալաթ, զանն իտէրիլ քի ապ կիւլէճէք շէյ տէյիլ տիր. մէկէլչի,

հէր նէ օլուրիսէ օլտուն, մէգըլըր դա- լէ պիթմէտիքճէ, օրատա պուլունան ա- սաքիլիլ կէրի չաղըրմաք իհթիմալտէն մի տիր :

— Թայմըգտա օգուլունտուլունա կէօրէ, յօրտլարտան, պանքէլէրէրտէն, վե թիւճ- ճարլարտան միւրէթթէպ օլտուգու հալ- տէ Լօնտրաա պիր գօմիլթէ թէշէքըլիլ իթմիշ, վե պիր կիւնտէ, կիրիտ պիլա- լէկեանընա իհտա օլունմագ իւգըն 6-7 պին լիւա թօրլամըշ, վե պու հիտապ կէօրէ խայլիլճէ փարա թէտալիլք օլունա- ճաղը, վե Բոււմ թիւճճարլարտան հէր պիրիլին կիտիպ 300-150-վէ եալտոտ 100 էր լիւա վէրտիլիլէրի, Փագաթ պու ի- եանէտէն տըլարա հիչ պիր շէյ վէրիլ- մէյիպ, վե բօլիթիլգա իտուսուսունա գա- թան գալըշլարմագըն, անճագ գալըլար- տա քէօյէրի խարապ օլտուգուեան, վե եալտոտ սայիր ճիհէթիլէ կիրիտիլ թէլք իթ- միշ օլան օն պին նէֆէրտէն միւլթէճա- վուգ պիլալիլիլ կեանըն գալըլմագընա սարֆ իտիլէճէյի անլաշլարըն տըր :

— Իսթանպուլտա տախի, էվսոպանըն սայիր բայիթալթարընտա օտուգու կի- պի, կիւնտէն կիւնէ խըսըղարըն, եան- քէսէճիլիլիլ վե տօլանտըրթըլարըն հէմ- սայըն արըթմագտա, վե հէմոտ էֆալը գապիհէլիլիլ թարգը տէյիլիլմէքտե տիր :

Պիլգ եէրիլիլ միւսաաաա իթմէտիլիլտէն, հէր վագըթ գուհուրա կէլմէքտէ օլան էնվայի խըսըղլըգ վե տայիլիլիլ կէլչի հիլեայէսինտէն սարֆը նապար իթմէքտէ- լիլ, լաքին, է հալիլիլ ուեանտըրմագ նի- յէթիլիլ պազը վագալար տախի պէեան իլիլմէքտէյիլ :

— Հալէպալէն դեկտեմ. 27 թարիլիլ Լեվանթ Հէրալտըն ալարըն պիր մէքթու-

պուն, չու աթիտէքի պէնտրինի պէ-  
նան իտէրիզ:

« Զէյթին, Մարաշ վէ քիւշիւք Էրմէ-  
նիսթանըն սայիր մահէլէրինտէ պուլու-  
նան Էրմէնիլէր հագգընտա պուլուտան ագ-  
տէմ պիլտիրտիկիմէ պինսէն Գաթօլիքի-  
յէ միւրաճաթ իթմիշ օլմալարը, պիթ-  
թապի Էրմէնի բաթրիքիսանէսինին նա-  
զարը տիգգաթընը տալէթ իթմիշ օլուպ-  
վէ մէրգուլմանըն իսէ Գաթօլիքիյէ միւ-  
րաճաթ իթմէլէրինէ սէպէպ, Զէյթին  
չօրպաճըլարընըն մէմէքէթլէրինտէն թարտ  
իտիրմէսի, վէ էօթէ թարաֆտան, Գա-  
թօլիք օլտուգլարընտա կիւեա թըպզը  
Ֆրանսըզ թէպասաը կիպի հիմայէթ պու-  
լաճազլարը իւմիտլէրի վէրիլմէսի օլտու-  
ղունտան, բաթրիքիսանէ թարաֆընտան  
Հալէպ մուրաթիսաը Տիգրանեան Մկըր-  
տիշ վարդապետէ պա թէլէ կրաֆ վէրի-  
լէն թալիմաթ մուճիպինձէ, մէրգուլմ-  
ալէթթաճի Մարաշա կիթմիշ, վէ Պա-  
պը-Այի թարաֆընտան մէրգուլման չօր-  
պաճըլարըն սէպիլլէրի թալիլլէսինէ միւ-  
սաաաա պուլուլտուղունու, վէ սէր-  
պէթթէ քէնտի մէմէքէթլէրինէ ալտէ-  
թէ թուսաթ վէրիլլէսինի, իսթար  
իլլէմիշ տիր, Մէրգուլմ վարդապե-  
տին էհալիլլէ չուլու տալի պիլտիրմէսի-  
նէ թալիմաթ վէրիլլէմիշ տիր, եանի թէպ-  
տիլի մէպէպ իտէրէք քիմսէ տէվէթիա-  
լիլլէ թէպաթիլլէթ ինտէն գուլթուլմա-  
եաճազ տրը:

« Տիգրանեան Մկրտիշ վարդապետ,  
իշխմտիկիմիլլէ կէօրէ, իսթանպուլ թէ-  
լէկրաֆ վուրտուրարագ, քէնտի մէմու-  
րիլլէթիլլէթ միւրաթը հուսուլլինէ մու-  
վաֆիազ օլտուղունու, եանի Գաթօլիք  
քիլիսէսինէ միւրաճաթտան վազ կէշ-  
տիլլէրինի պիլտիրտիկիլլէ պէրապէր,  
Զէյթինտէ վէ Մարաշտա չու ուղուրտա  
չալըլմագտա օլան Գաթօլիք թահպլէրի  
մէրքէզնին Հալէպտէ պուլուլտուղուն-  
ու, վէ Զէյթին չօրպաճըլարընըն վա-  
թանլարըն ալտէթլէրի բէք կիճիքտիլլի  
թագաթիտէ, էհալիլլին թէքըսըն թէպ-  
տիլի մէպէպէ չըզըլաճազլարը գօրգու-  
սուլու տալի իսթար իլլէմիշ տիր: »

— Կէշէն կիւնլէր, թէլէկրաֆիսանէ  
մէմուրիլլինտէն Մ. Տալէճճիօ թէատրօտա  
քէնտի արգասաչարըլլա օեուլու թէ-  
մաշա իթմէքտէ իքէն, « բրիմաոննանըն »  
պիրիսինին օեուլու հէնկեամընտա ըսլըզ  
չալմուրը իւզէրինէ, Միւնիսիքալիթէ սէր-  
քեաթիպի Մ. Եէնի տիւնեա տալի օրա-  
տա պուլուլտուղունտան, հէր նէ սէ-  
պէպէ մէպին իսէ, կիւեա թէատրօլար-  
տա ըսլըզ չալմագ աաթթտէն տէյիլ տիր,  
էմալի հէր թէատրօտա հէր կիւն կէօ-  
րիլլէ կէլմիշ օլուպ, վէ հալեա տալի  
կէօրիլլէքտէ տէյիլ տիր կիպի, գալըզպ  
Մ. Տալէճճիօնուլ լոճաթընա կիթմիշ

վէ պազը գըլ ու գալէ սէպէպիլլէթ վէր-  
տիքտէն սօնրա, Միւնիսիքալիթէ չալուշ-  
լարընտան ալթը նէթէրինէ էմր իտէրէք,  
մէրգուլմու Գալաթա սէրաթընա կէօնտէր-  
միշ իսէտէ, էսասը մատտէնին ապէսիլ-  
եաթտան իպարէթ օլմասը անլաշըլարագ  
գօյ վէրիլլէր իտի:

Պու խուսուտա, պիթթապի, Մ.  
Տալէճճիօ նամուլ տալաթընա գալըզա-  
րագ, վէ քէյիլլէթ տալի պիր իս-  
միլլէք իէնկի վիլլէրէք, տիւնքի Լէվանթ-  
տա օգուլտուղունա կէօրէ իսարիճիլլէ  
նէգալլէթի ձէլիլլէսինէ թէշէք քի իթմիշ  
իսէտէ, չալսի նամուլ տալաթընտան ի-  
պարէթ պիր շէյ օլտուղունտան, վէ հէ-  
նուզ մուհաթէմէ վէ իլամ օլունմուշ օլ-  
մատրընտան, էմալիլլէ թէվիլլէքան,  
եանի նիլամէն Պապը-Չապթիլլէտէ պա-  
զըլմասընըն լաղըմ կէլէճէթի անլաշըլմըշ  
տրը:

Պիզձէ, Էէնիտիւնեա Էֆէնտի, պիր  
բրիմաոննանըն նամուլ վիզայէսինէ  
միւսարտաթ իթմէքտէն էվիլլէ, շիմոլլէ  
դատար կէրէք դոպէթալարտա, վէ կէ-  
լէք պէյնէլ էհալի շիֆահէն պիզզաթ  
Միւնիսիքալիթէ ալէյհինտէ գուհուրա  
կէլմիշ վէ կէլմէքտէ օլան թէշէք քի ըս-  
լըզլարընա ձէվապ վիլլէրէք թէպրիլլէթի  
զիմմէթէ միւսարտաթ իլլէսէ, տահա  
զիեաաա վազիլլէսինի իճրա իթմիշ օլուլ  
իտի:

— Պու չարշէմպիհ կիւնիլ իսթանպուլ  
տա քէօշէ սարաֆլարընտան պիրիսինին  
տիւքքեանընա, զայէթ թէմիլ սուրէթ-  
տէ պէյլլէք էլպիսէսի կիլլինմիշ, կէօք-  
սիւնէ նըշանլար աամըշ, վէ էլլինէ տա-  
լի հէզաթէն պիր պաթթօն ալմըշ օլտու-  
ղու հալտէ պիրիսի կիթմիշ, վէ տիւք-  
քեան սահպիլլին եալընըզ օլտուղունու  
կէօրէրէք իշէրի կիրմիշ, վէ օն թանէ  
երկիրմիլլէք ալթուլն իսթէտիքտէն սօն-  
րա պիրազ ըսընմագ վէսիլլէսիլլէ մանկա-  
լըն պաշընա կէլմիշ, վէ արգասընտա պու-  
լունտան պիլլիք պիր թօրպաեա « գալը  
կիտէլիմ » իթմիշ, վէ կիւեա բազարլըզ  
ուեուլմատրընտան տիւքքեանտան տի-  
շարը չըզմըշ, վէ եօլու հէման էլէ ալա-  
րագ, պիր գուլշուն մէնզիլի գատար տա-  
լի երիազլանմըշ:

Պիրտէ տիւքքեան սահպիլլի թօրպա-  
նըն ուշմուշ օլտուղուն կէօրտիլլէրտէ,  
անիտէ արգասընտան գօշմուշ, եէթի-  
շիպ եագասընտան թուլթմուշ, վէ պիր  
թագրիպ տիւքքեանըն էօնիւնէ գատար  
կէթիլլէրիշ, վէ օրատա թօրպաեա չըզար-  
մատընը էմր իթմիշ, վէ խըրսըզտա ին-  
քեարտա պուլունմուշ իսէտէ, նիհայէթ  
թօրպաեա պիր եէրէ աշըրամատրըն-  
տան կիւրիլլէթի արատընտա սարաֆըն  
ձամլը տօլապը իւզէրինէ վազ իտէպիլ-  
միշ, վէ թօրպա մէյտանէ չըգտըղընտա

սարաֆ տափաաա վազ կէշէրէք, վէ  
« Ալահտան պուլաթն... » տէյերէք  
եագասընը գօյվէրմիշ, վէ խըրսըզ անի-  
տէ զայպ օլմուշ կիթմիշ տիր, Լաքին պիլ  
զանն իտէրիլլէք քի, պու խարսըզ բէք ուս-  
թա պիրիսի տէյիլ իմիշ, շիւնքի ուսթա  
օլմուշ օլսա իտի, պիր գաշ կիզլի իէ,  
Ֆիզլէրի պուլունարագ, սարաֆ տիւք-  
քեանը եալընըզ պըրագըզ կիթմիլլինտէ  
միւշլէթէրի կիպի իշէրի կիլլէրէք անիտէ  
պիր շէյտէ օնլար գալտըրապիլլէր ի-  
տի, վէ եալսօտ հիշ տէյիլ իսէ, թօր-  
պաեա ուսուլ իլէ խըրսըզըն ձէպիլլէտէն  
եալսօտ էլլինտէն ալարագ աշըրապիլլէր  
իտի:

— . . . Խմրագիր

Ձեր 256 թուով Լանկայի թագին մէջ  
« Լուսաւորութեան Օժանդակ » անուամբ  
նոր ընկերութեան մը կազմուիլը ծանուցա-  
նելով, զիտուղութիւնը ըրած էք որպէս թէ  
յիշեալ ընկերութիւնը ժամանակէ մը 'ի վեր  
լուած « Լուսաւորչեան » անուն ընկերու-  
թեան մը օգնական եղած ըլլայ:

« Լուսաւորչեան » ընկերութեան անունը  
միայն լուած է, միւշեա հիմայ իսկ ինքն  
կամ իր գործը տակաւին տեսնուած չէ. եւ  
մարդ չգիտեր թէ ինչ է իւր նպատակը՝ ի՞նչ  
կանոնադրութեան վրայ հիմնեալ է, եւ ո՞ր  
է իր կեդրոնը, Վանքի կարելի չէ որ մէկն  
իր չտեսած եւ չգիտցած գործին ետեւէն եր-  
թայ, անոր հետեւի կամ օգնէ. հետեւաբար  
Լանկայի նորակազմ ընկերութեան համար ալ  
չկրնալ ըսուիլ թէ Լուսաւորչեան ընկերու-  
թեան օգնական պիտի ըլլայ. քանի որ անոր  
հետ յարաբերութիւն մը չունի: Բայց հասա-  
րակաց տարակոյսը փարատելու համար հարկ  
կը համարիմք նորակազմ ընկերութեան նը-  
պատակն յայտնել, միւշեա որ իր կանոնա-  
գրութիւնը հաստատուելով հրատարակել կա-  
րելի ըլլայ:

Ամէն մարդ կը փափաքի որ ուսմունքն  
ծաւալի ազգին մէջ, նորակազմ ընկերու-  
թեան նպատակն ալ ուրիշ բան չէ. տարի-  
ներէ 'ի վեր ազգին մէջ փափաքողներ կան  
որ ուսումնական եւ բանասիրական ակումբ  
մը հաստատուի. ուր այլ եւ այլ ուսմանց  
եւ դիտութեանց վերաբերեալ դասախօսու-  
թիւններ ըլլան, ասոր օրինակը արդէն մայ-  
րաքաղաքիս մէջ տեսնուած եւ չաա ար-  
գիւնք ցոյց տուած է, կայսերական կառա-  
վարութեան բարձր աստիճան պաշտօնատար-  
ներէն ոմանք Տորիւլ Ֆիւնուլի մէջ անձամբ  
դասախօսութիւններ հաստատեցին. եւ բազ-  
մաթիւ ակումբ մը ամեն ազգերէ միշտ ներ-  
կայ կը գտնուէր մտիկ ընելու: Անգղիացիք  
Բերայի մէջ ուսումնական եւ գրական ա-  
կումբ մը ունին. եւ շարաթը անգամ մը  
այլ եւ այլ նիւթերու վրայ օգտակար վեր-  
ծանութիւններ կըլլան: Յոյներն ալ նոյնպէս  
ակումբներ ունին. իսկ մեր Ազգն ինչպէս  
ուրիշ գործերու մէջ, այս մասին ալ միւշեա  
ցարդ ետ մնացած է:

Ահա այսպիսի ակումբ մը հիմնելու բա-  
րենպատակաւ շարժեալ, զեկտեմբեր 25 կի-  
րակի օրը ժողով մը գումարուեցաւ 'ի Լան-

կէ, ուր բազմաթիւ ազգայինք եւ քանի մ'ալ ուսումնական անձինք ներկայ կը գրտնուէին: Ընկերութեան նպատակը հանդիսակաճաց բացատրուելէ ետեւ Մեծ Տէր Գալուստեանի առաջարկութեամբ ընկերութեան շրջաբերականի մէջ գրուած անուան փոփոխութիւնը ընդունուեցաւ: այն է փոխանակ « լուսաւորութեան օժանդակ » անուան՝ Ազգային բարեկաւութեան անունը դնել: Բայց այս անունն ալ վերջնական կերպով հաստատուած չէ տակաւին: ալ ընկերութեան ընդ հանուր ժողովին հաւանութեանը ձեռնարկուած է:

Յետոյ ստորագրութիւն բացուելով 50 էն աւելի անձինք բաժանորդ գրուեցան: եւ ընկերութեան կանոնադրութիւնը խմբագրուելու համար եօթն անձերէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը ընտրուեցաւ:

Ահաւասիկ մեծարգոյ խմբագիր գործին ճիշտ եղելութիւնը ու նորակազմ ընկերութեան նպատակը: նպատակ մը որ ամեն կարգի բարեսէր ազգայնոց քաջալերութեան եւ օժանդակութեան արժանի է:

Խնդրելով մեծարգոյ խմբագիր որ ներկայ նամակս Զեր պատուական թերթին մէջ հրատարակելու չնորհը ընէք: Մնամ եւ այլն:

Յ. Պ. Պազիրկեանեան

— Միւթէվէ Զաւալյանեանըն թէլ՝ Ընթերցողի հալի Բուսիստա թապ օլ լուսնադատ օլան վաճառական նամ դաղէթատա մուխթասար սուրէթտէ օլ գուսնուշ օլտուղունտան, իօթանդօլ Էրմէնիճէսինէ նաղլ իլէ պէեան իտէրիղ:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՑԻ ՎՐԱՅ  
ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

Մենք իր ժամանակին յայտնեցինք մեր ընթերցողներին Մ. Նալբանդեանցի մահի տխուր լուրը եւ նորա մարմնի նոր նախընտան բերելը եւ թաղելը:

Հիմա « Մեղու » Հայաստանին մէջ տրուած Նախընտանի նամակներէն նորա մասին մէկ քանի մանրամասն տեղեկութիւններ մեր ընթերցողաց կը հաղորդենք:

« Միջոցէլ Նալբանդեանց ծնաւ Նոր Նախընտան 1850 հոկտ. 27ին, Նորա ունեցած ուսումնասիրական եռանդը 'ի մանկութենէ յայտնի էր: Նամընչեւ 1846 թիւը Տէր Գարրիէլ Պատկանեանի քով աշակերտեցաւ եւ եկեղեցւոյ մէջ աղագրութիւն կընէր: 1847 ին Նախընտանի եւ Պետրապոլի Մատթէոս արքեպիսկոպոսը եկաւ դասի իրեն քարտուղար կարգեց, ուր վեց տարի քարտուղարութեան պաշտօնը վարեց:

1855ին գնաց Մոսկուա եւ Բէթէրսպուրկ համալսարանին մէջ քննութիւն տալէն վերջը Մոսկուայի Լազարեանց ուսումնարանին մէջ Հայոց լեզուի վարժապետ կարգուեցաւ: Քիչ ժամանակէն ետքը իր պաշտօնը թողելով Մոսկուայի համալսարանին մէջ բժշկական դասի պարապեցաւ:

1858ին Մ. Նալբանդեանցը, Ս. Նազարեանցի հրատարակած « Հիւսիսափայլ » լրագրին գլխաւոր աշխատակիցը եղաւ:

1857 եւ 1858ին երկու անգամ Մ. Նալ-

բանդեանցը գնաց Պոլիս, Գարիս, Վիէննա եւ ուրիշ տեղեր պրտաւեցաւ եւ ամէն տեղի հայերու հետ ծանօթացաւ:

1860ին Բէթէրսպուրկի համալսարանի մէջ քննութիւն տալէն յետոյ արեւելեան լեզուաց գանտիտատի կոչումն ստացաւ:

Բայց Պ. Մ. Նալբանդեանցի անմոռանալի եւ արդիւնաւոր գործը Հնդկաստանի մէջ նոր Նախընտան քաղաքի համար կտակ եղած փողերի բերելն էր:

Նոր Նախընտանի հիմնարկուելէն վերջը Հնդկաստանի հարուստ հայերը Նախընտան քաղաքի համար փողեր կտակ ըրեր էին: 70 տարիէ հէտէ այն փողերը հոն կը ժողվուէին, բայց Նախընտանի բնակիչ հայերէն ոչ ոք կը վստահանար երթալ այն փողերը բերել — կորսուած կը համարուէր:

Մ. Նալբանդեանցը յանձն առաւ այն փողերը բերելը, Նախընտանի հայ հասարակութեան կողմէն Երեսփոխան ընտրուեցաւ եւ գնաց կապաթա: Հոն մեծ դժուարութեանց յաղթելով կտակ եղած փողերը յաջողութեամբ ձեռք ձգեց եւ 1862ին բերաւ Նախընտան:

Բայց այն ժամանակէն սկսելով նորա օրերը անմխիթար անցան եւ աս տարի մարտի 51ին 56 տարեկան հասակին վախճանեցաւ:

1866 յունիս 12

Վաճառական լրագրի թիւ 14

— . . . Խմբագիր .

Սիօն ամառագիրն իր Զրդ թուով ինծի դէմ ըրած անիրաւ, ու միանգամայն ճիշդ թիւական յարձակումը, որոյ դէմ ձեր պատուական լրագրոյ 160 թուով իմ արդար եւ իրաւացի բողոքս, իր հրատարակած սուտերը կամ ապացուցանելու, եւ կամ վնասն ուրէն ետ կանչելու համար երկու ամիս պայմանաժամ տալով յիշեալ պայմանաժամէն ետք, ( եթէ Սիօնը լռէ ) ամէն բան բաց է 'ի բաց գրելու եւ « հրոսակ » ( չէթէ, եօլ քէսիճի ) բառը Սիօնի մատաղ եւ միանգամայն կրողն ընտան ճակատը դրօշմելու ինծի իրաւունք եւ արտօնութիւն տուած ըլլալիքը յայտնած ըլլալս անշուշտ ձեր արդոյ ընթերցողաց յայտնի է:

Պայմանաժամն, որ 1866 սեպտ. 26 էն մինչեւ նոյեմ. 26 էր, անցաւ, երկու ամիսն իրէք եղաւ, բայց Սիօնը տակաւին ժէզուիթաբար կը լռէ:

Սիօնն ինչո՞ւ կը լռէ, իր էջերը անպիտան երկարաբանութեամբ խճողելու տեղ ինչո՞ւ Աշոտ Բագրատունեանցի Մանգուլի միջոցաւ հրատարակած իրողութիւնները ջրելու չելլեր, Սիօնն իր տղայ հասակաւ փորձառու հասարակութիւնը խաբելու կը տքնի: Եւ ճամարտութիւնն իբրեւ ստույթիւն եւ ստույթիւնն իբրեւ ճամարտութիւն կը լլեցունելու՞ կաշխատի:

Չէ, ան խաբուող հասարակութիւնը չըմնաց: Նորն ըստ բաւականին աչքը բացած է, մոխիր չկըլլեր:

Սիօնն իր համարումը իր ծնած օրը կորսնցուց, ինչո՞ւ սուտ խօսելով այլ եւս իր համարումը կորսնցունելու կը ջանայ: Ինչո՞ւ կրօնականաց անվայել վարմունքն հրատարա-

կողաց դէմ նախ քրիստոնէական լուրթիւն պահել կը կեղծէ, եւ ետքը կեղծ ժէզուիթաբար եւ անուղղակի կերպով քարեր կարծակէ, « հոգեւոր իշխանութիւն » մը կերեւակայէ (1) իբրեւ զօրաւոր գէնք կղերին անկարգ եւ անվայել գործերն երեւան հանող ներուէն դէմ, եւ այն երեւակայեալ Միջնադարեան « հոգեւոր իշխանութեան » տրկաբանալուն վրայ ալ ողբ կարձակէ եւ ցաւ 'ի սիրտ կը հեծէ:

Ո՞վ:

Հարկաւ Սիօնի պատասխանատուութիւնը կրող միաբանութիւնը եւ սրբազան պատրիարքը Սիօնի բերնով: Որք թէ եւ արտաքուստ միաբան, բայց ինքնքուստ անմիաբան երկու հակամարտ մարմիններ են . . .

Հակամարտ մարմիններ են, ըսինք, ուրովնեւեւ Ս. Ս. Պատրիարքը պօռաց, ճչեց եւ հետեւեալ առտուն Աշոտ Բագրատունեանցի իրաւամբ վատահամբաւ Տ. վարդապետը աքսորելու սպառնալիք եւ խոստում ըրաւ, ինչպէս որ 1865 խաչին առտուն Արսէն վարդապետը թ. Ներսէս վարդապետի ձեռք, . . . ու հիին քով կոխելով թրունել եւ աքսորելը պարծանք յիշեց: ( եւ ուրիշ ըսածներն ալ չեմ պատմեր, որպէս զի այն երկու մարմնոց մէջի ցրտութեան աստիճանը առաւել եւս չսաստկացունեմ ) եւ շատ չանցած Ս. Պատրիարքը նոյն աքսորիլիք վարդապետը փոխանակ աքսորելու՝ աւելի պատուով բարձրացուց . . . որով Աշոտ Բագրատունեանցի իրաւացի գանդատանացը տեղի տուած եղաւ: (2)

Սիօնն՝ ( Ս. Պատրիարք եւ միաբանութիւն ) կը ջանայ յայտնի անառակութիւն մը պաշտպանել. եւ հետեւապէս միջնադարեան հոգեւոր իշխանութիւն մը կը փնտռէ անշուշտ Բագրատունեանցը 'ի խարոյկ հաւատաքննութեան դատապարտելու:

Որ դարու մէջ որ կղերն ազդեցութիւն զօրութիւն եւ իշխանութիւն ունեցաւ, այն դարուն մէջ կղերին անառակութիւնը եւ խայտառակութիւնը աւելի եղաւ: Ասոր վկայ են ութերորդ դարէն սկսեալ մինչեւ տասն եւ եօթերորդ դարու պատմութիւնները: յորում յայտնի կը տեսնուի որ կղերն իր ունեցած իշխանութեանը դէմ կեցողը ճգմելու եւ իր ցանկութիւնն անվախ կատարելու կը գործածէր, ինչպէս որ Սիօնի յայտնած ոգին ալ անկէ տարբեր չէ:

Սիօնը կուզէ որ ամէն խաբէութիւն եւ անառակութիւն գործէ աղաւթօրէն, բայց մէկը չը յանդգնի դէմ խօսելու: Եթէ յանդգնի, զանի 'ի մահ դատապարտելու իշխանութիւն ունենայ, իշխանութիւն մը, « յորմէ թագաւորը դողան եւ սաղսափին »:

Տգիտութիւնը ատեն մը կղերին ձեռքը սուր տուաւ, եւ այն անմիջապէս ժողովրդ-

(1) Տես Սիօն նոյեմբեր 1 թիւ:

(2) Բսել է թէ՛ վեցեանց կուսակցութիւնը Ս. Պատրիարքի որոշմանց յաղթող հանդիսացաւ, ինչպէս ուրիշ չատ դէպքերու մէջ, որ ըսել է թէ ինչ որ Ս. Պատրիարքը երդմամբ խոստացաւ 'ի լուսաւորութիւն սրբոյ վանուց, կատարելու անկարող եղած է:

դոց ժանտախտը եղաւ . զոր գիտութիւնը մերկացունելու կը տքնի այժմ . . . բայց Սի-  
օն կը ջանայ այն բարբարոսութեան եւ վայ-  
րենութեան սուրը ձեռք ձգել , զոր « հո-  
գեւոր իշխանութիւն կանուանէ , երբ նա  
հազուոց սպանիչն էր : Որոյ վրայ մասնաւոր  
կերպով պիտի խօսուի մօտերս :

Ուրեմն թող ընդերդը դատէ , թէ Սի-  
օն ոգին՝ հրոսակութեան ոգի չէ՞ , երբ հո-  
գեւոր իշխանութիւն մը կը փնտռէ ճշմար-  
տախօս մը դատապարտելու : Տեսնենք ո՞ր  
դարու ոգին է աս :

Յանիրաւի զրպարտեալ մը .

### Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Կ Շ Ի Թ

ՄԱՐԴԱՅԵՆ ԻՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Կ Ա Մ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՍԿՋՈՒՆԻ ԲԱՐՈՅԱԿԱ-  
ՆՈՒԹԵԱՆ

Յ Օ Ր Ի Ն Ե Ա Լ

Ի ԿԱՐԱՊԵՏԷ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ԱԿՆԵՅԻՈՑ

Ասիկա 252 երեսէ բաղկացեալ ընտիր ու  
օգտակար դիրք մ'է :

Լեզուն Հայերէն մաքուր գրաբար եւ  
տպագրութիւնն ալ գեղեցիկ է :

Մեծարգոյ Հեղինակը մոլութեանց ու ա-  
ռաքինութիւններու վրայ առանձինն ճառե-  
լով մոլութեան ո՞րչափ վնասակար ու ա-  
ռաքինութեան ալ ի՞նչ գեղեցիկ բան ըլլա-  
լը գանազան փաստերով ու առարկութեամբ  
կը հաստատէ :

Ասանկ երկարասիրութիւն մը ըստ ինքեան  
գովեստից արժանի է , մանաւանդ բարոյա-  
կանութեան վրայ գրուած ըլլալուն համար ,  
որ իրապէս օգտակար է ամեն հասակի մարդոց :  
Կը փափաքինք որ արժանայարգ Հեղինա-  
կը հանապազ այս տեսակ օգտակար վա-  
ստակոց պարապելով աղգին մէջ գեղեցիկին  
բարեոյն ու ճշմարտին ծաւալմանը նպաստէ :

Ինչպէս ըսինք , լեզուն գրաբար ըլլալով  
նա եւ աս օգուտն ալ ընծայած է , որ զրոյ-  
րոցներու մէջ կրնայ դասական ( քլասիք )  
գիրք մ'ալ ըլլալ :

Կը յուսանք որ բարոյասէր աղջայինք մէ-  
մէկ հատ ստանելով՝ կը քաջալերեն ասանկ  
գեղեցիկ գրուածոց հեղինակները :

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով  
Գին 56 դր .

### ԲԷՀՆԻԻՄԱՅԻ ՍԻԷՀՈՒԼԵԹ

Լիսանը նէզաքէթիւնփանը ֆարիսիտէն  
պու քէրրէ հուրուֆու հէճա թէրթիւլի իւզ-  
րէ թէէլիֆ օլունուպ , Մէճիսի Մէարիֆտէ  
թաստիգ օլունան Բէհնիւմայի Սիւհուլէթ  
նամ լուղէթի ֆարիսիտին ճիւտի էփլէլինին  
թապը խիթամէ րէսիտէ օլտուղունտան , իս-  
թանալօտա Մահմուտ բաշա պաշընտա 254  
նիւմէրօ իլէ միւրազգամ Մ . տը թրուա Պ .  
ֆօրթուգալեան տիւքքեանընտա , վէ ճըղալ  
օղլունտա միւնէլլիտ Պ . Ռուբէնին տիւք-  
քեանընտա 25 էր ղուրուշա սաթըլմագտա  
տըր :

Թիւրքճէ քիթապ վէ ղաղէթա վէ էփրա-

զը սայիրէ օգուեանլար իչին մէզքիւր քի-  
թապըն պիր խաղինէյի բիւր ֆայիտէ աւտ  
օլունաճաղընտա շիւբհէ եօզ տուր :

### Լ Ը Ս Ա Ժ Ի Ն

ԺԻԼ ՊԼԱՍԸ

Ասի 52 երեսէ բաղկացեալ կարգալու  
պատմութիւն մ'է , որ տետր առ տետր հետ  
զհետէ պիտի հրատարակուի :

Կը ծախուի մէրճանը շիտակ ճամբուն վը-  
րայ Մարգարեան Յարութիւն աղային 55  
թիւ գրատուն Գին 100 փարայ :

### Ե Ղ Ծ

ԲԱՆԱԲԱՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՉԱՄՈՒՐՃԵԱՆ ՊԱՏՈՒԵԼՈՑՆ

Գ . ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ

Պօլիս . Տպագրութիւն Արամեան

Չամուրճեան պատուելինին եաղաքալա-  
րենա դարչը եաղըլմըջ օլան պու րիսայէ հէմ  
տիգգաթլա օգունմահա վէ հէմտէ միւթա-  
լաա օլունմահա շահան տըր :

### Փ Ո Ւ Ն Զ Ծ Ա Ղ Կ Ա Ն Ց

ՍԱՀԱԿ Ա . ԽԱՆՃԵԱՆ

Պու քիւլիւք վէ եըլ պաշը հէտլիյէլլի  
նիյէթիլլէ թանգիւմ ու թապ իթտիրիլմիշ օ-  
լան քիթապճըգ կիւզէլ կիւզէլ ոտանաւոր-  
լարտան իպարէթ օլտուղու , վէ Բիւրքճեան  
թապանէսինտէ պասլըմըջ պուլունտուղու  
հալտէ քիթապճըլարտա 100 էր փարահա սա-  
թըլմագտա տըր :

ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ՆԱԽՆԵԱՑ ՀԱՏԸՆՏԻՐ

ՔԱՂՈՒԱԾՔ

Ա . Մ . Վ . Գ .

ՀԱՏՈՐ Ա .

Պօլիս . Տպագրութիւն Արամեան .

1 8 6 6

Մէզքիւր քիթապ քիթապճըլարտա քեա-  
ղըտ գապը օլտուղու հալտէ 5 էր ֆրանգա ,  
վէ մէշին գապը օլտուղու սուրէթտէ 4 էր  
ֆրանգա սաթըլմագտա տըր :

ՀԱՄԱՌՕՏ ՕՐԱՅՈՑ

ՏԵՐՈՑԵՆՑ

Տիւտրտա ասըլմագ իւզրէ թապ օլուն-  
մուշ օլան մէզքիւր օրացոյցտա բօսթալարըն  
վէ վաթօլարըն կիտիպ կէտիքլէրի կիւնլէր  
տախի իշար գըլընմըջ օլտուղու հալտէ , կէ-  
րէք վէզիւր խանընտա Տէրոյնը թապխանէ-  
սինտէ , վէ կէրէք քիթապճըլարտա 100 էր  
փարահա սաթըլմագտա տըր :

Ի Լ Մ Ի Ս Ա Ր Ց

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԷՐՄԵՆԻՃԷ ԼԻՍԱՆԸ

ԹԱՀՍԻԼԻ ԻՉԻՆ

ՊԱՏ . Մ . Տ . ԲԻՐԷՃՃԵԱՆԸՆ ԹԷԷԼԻՑԻ

Պու քերականութիւն Յարութիւն փա-  
փասեան թապխանէսինտէ թէմիգճէ թապ ու  
թէմիլ օլունմուշ օլունպ , միւնէլլէտ օլտու-  
ղու հալտէ . . . ար ղուրուշա սաթըլմագտա  
տըր :

Մէզքիւր քերականութիւնուն պաշգ-  
խուսուսարտան մաստա շու իյիլիկի վար  
տըր քի , Թիւրքճէ իլէ գարըլըգ օլտուղուն-  
տան , էրմէնիճէ պիւմէնէն մահէլլէրին չօ-  
ճուգլարա խայլիճէ գօլայըգ տիմէք տիր :

ԲԻՍԱԼԷՑԻՆ 3000ԿՐԱՑ

Ե Ա Ն Ի

Ճամ վէ քեաղըտ իւզէրինէ շաֆգ իլէ  
թասվիր ալմանըն հարէքէթի պէեանընտա  
մուխթասար պիր թարիֆնամէ :

Թ Է Է Լ Ի Ց Ի

ՍԱՐԳԻՍ Պ . Վ . ՏԵՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հէմէհրիմիգտէն պուլունան մէրգոււմ գա-  
թըն պու րիսայէսի 11 դըթա րէսիմէր իլէ  
միւզէյեէն օլունպ , վէ 45 սահիֆէտէն իպա-  
րէթ պուլունտուղու հալտէ քիթապճըլարտա  
12 էր ղուրուշա սաթըլմագտա տըր :

Էհլի մէրագ օլան ղաթ , էկէր թապխա-  
թըն սըրր ու հիքմէթի պիշիւմարլարընտան  
պիրիսի օլան պու հիքմէթէ տախի քէսպի  
վուգուֆ իլէ ճէնապը աֆէրինէնտէնին ա-  
ղամէթինէ հայրան օլմագ իսթէր իսէ , մէզ-  
քիւր րիսայէյի օգուտա քեաֆի տիր :

Ֆէրի-քէյիլնտէ Զիֆթէ-ճէվիգ թա-  
րաֆընտա վագը պիր խանէտէ ղայէթ  
թէմիլ սուրէթտէ վէ էհվէն ֆիեաթ իլէ  
չամաշըր երյգանաճաղընտան , չամաշըր  
վիրմէք իսթէք իտէնլէրին եա ֆալաթա  
սէրայը գարչըսընտա 244 նիւմէրօլու ուս-  
թա Յօվհաննէս ղահվէսինէ , վէ եա-  
խօտ Բանկալթիտէ բէրուքէր ուսթա  
Անտօնուս 17 նիւմէրօլու տիւքեանընա  
խապէր վիրմէլէրի , վէ չամաշըրլարըն էվ-  
լէրտէն ալընրպ , վէ թէքրարէն էվլէրէ  
թէսլիմ օլունաճաղը , վէ եալընրպ եը-  
զամագ իլին իրի ու ֆազ պիրի պիր իւս-  
թիւնէ 20 էր , վէ սալթ իրիլէր իլին  
30 ար փարա իսթէնլիկ , գօլա օլաճագ  
բարչալար իլին իրիլի ու ֆազը 40 ար  
փարա , վէ միսօլար իլին 4էր ղուրուշ  
իսթէնլիէճէյի , վէ մաշալըրար իլին այլը  
բագարըգ օլունաճաղը , վէ սալթ իւթիւ-  
լէնէճէք չամաշըրլար իլին 30 ար փարա  
ալընաճաղը , էնգարէլի Ալըճը օլուն ուսթա  
Բակոր թարաֆընտան իլան օլունուր :

### Ի Լ Ա Ն

Ղայէթ հիւնէլլի սուրէթտէ վէ  
էհվէն ֆիաթլա աեագ օեուսու մէշք  
իթմէք իսթէյէն ֆամիլեալարըն նա-  
ու թէաթրօսու գարչըսընտա Լիւք-  
սէմպուրկ նամ դալիլիօտա միւսիւ  
ֆրանսօսեա միւրաճաթ իյլէմէլէրի  
իլան օլունուր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ

ԿԱՐԱՊԵՏ Ե . ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆՑԷ

ԳԷԹ-ՕՂԱՌՑԱ ԵՅՂՈՒ ԵՈԼՑԱ , 500ԿՐԱՆ ԱՅՈՒՂԷ

ՊԵՐԱՅԵԼԷՐ ԳԱՐԵՐԸՆՑԱ ՆԻՄԵՐՈ 467 :